

УДК 728.1

к.арх. Сазонова Ю.Ф.,
студентка Демченко А.В.,
Полтавський національний технічний
Університет імені Юрія Кондратюка

ВІЗУАЛЬНЕ АРХІТЕКТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ

Окреслюються характерні особливості формування візуального архітектурного середовища з урахуванням параметрів інформативності.

Показано, що важливу роль відграє структурування візуальної інформації та використання доцільної концентрації візуального різноманіття в контексті еволюційних перетворень архітектурного середовища.

Виявлено, що візуальне сприйняття та засвоєння інформації обумовлює вибір та узгодження параметрів елементів та структурних зв'язків системи візуального архітектурного середовища.

Ключові слова: Візуальне архітектурне середовище, візуальне сприйняття, візуальні параметри, візуальні елементи, параметри інформативності, естетична інформація.

Постановка проблеми.

Швидкісний темп життя сучасної людини передбачає користування великою кількістю інформації протягом обмеженого часу, що призводить до перевантаження нервової системи. Тому можна стверджувати, що сучасний користувач візуального архітектурного середовища потребує умов перебування, які гармонізують самопочуття, а не загострюють проблеми та збільшують кількість стресових ситуацій.

Вирішення проблеми формування гармонійного візуального архітектурного середовища потребує адресного вивчення потреб користувача, особливостей візуального споживання інформації, яку транслює система архітектурного оточення.

Аналіз вітчизняної практики виявив недоліки візуальної організації об'єктів середовища, пов'язані з відсутністю врахування зорового сприйняття середовища.

Актуальність дослідження пов'язана з практичною необхідністю вивчення параметрів інформативності візуального архітектурного середовища, що обумовлює визначення характеристик виразності та вибір найбільш оптимальних шляхів гармонізації даного середовища.

Аналіз останніх досліджень.

Пошуку рішень проблем естетичного сприйняття архітектурного середовища присвячені наукові дослідження багатьох вчених, серед яких М. Бархін, Ю. Божко, М. Березін, А. Іконніков, В. Глазичев, Дж. Гібсон, Г. Осиченко, А. Раппопорт, Н. Степанян, М. Федоров, В. Шимко та ін.

Необхідно враховувати, що сучасна наука носить інтегральний характер, а саме активізацію міжгалузевих досліджень, які стимулюють пошук оптимальних рішень. Отже, дослідження формування гармонійного візуального архітектурного середовища передбачає вивчення наукових знань сучасної медицини, психології та соціології, які дозволять об'єктивно сформулювати механізми позитивної динаміки стану здоров'я та поведінки індивідуумів під впливом архітектурно-художніх характеристик виразності.

Аспекти соціально-психологічного сприйняття архітектурного середовища досліджували Р. Арнхейм, М. Вебер, К. Дей, В. Іовлєв, К. Лінч, Ю. Манусевич, Г. Мінервін, І. Ткачіков, Н. Яргіна та ін.

Вивченню фізіологічних механізмів візуального сприйняття присвячені наукові роботи Р. Арнхейма, І. Берншетей, Є. Беляєвої, Р. Грегорі, К. Майкелса, В. Філіна та ін.

У наукових дослідженнях та публікаціях Н. Габреля, А. Гончара, П. Казанцева, А. Крашеніннікова, Г. Лаврика, Ю. Лапіна, В. Ліцкевича, Б. Мержанова, С. Паршуткіна, В. Ярового висвітлюються окремі аспекти удосконалення рівня комфортності архітектурного середовища.

Аналіз досліджень з даної проблематики виявив, що аспекти інформативності візуального архітектурного середовища потребують уточнень.

Результати дослідження.

Сучасна людина перебуває у середовищі з надзвичайно великою концентрацією візуальної інформації у просторі та часі. Якісні характеристики сучасного візуального архітектурного середовища здебільшого протирічать можливостям сенсорної системи організму та викликають у людини стан агресії або пригніченості.

Візуальне архітектурне середовище більшості вітчизняних міст нашого часу можна охарактеризувати як дисгармонійне у зв'язку з надмірною кількістю неструктурованої інформації.

Розповсюдженими недоліками формування візуального архітектурного середовища міст України можна назвати невідповідність масштабності історичних архітектурних об'єктів та нової забудови, втрату гармонійних траєкторій споглядання, надмірну кількість типових та одноманітних архітектурних і дизайнерських об'єктів, агресивну стратегію використання

елементів реклами, а також відсутність елементів благоустрою та хаотичне використання елементів озеленення.

Візуальне архітектурне середовище, як складна система, створюється на основі просторово-інформаційних стереотипів, наділених чималою кількістю функціональних, орієнтаційних, культурно-символічних значень.

Візуальне сприйняття архітектурного середовища процес як цілісного так і вибіркового опрацювання візуальної інформації, який базується на синтезі почуттів та мислення, реалізується у моделюванні уявного образу і має свої закономірності, пов'язані з фізіологічними та психологічними особливостями організму людини. [1,2,5].

Особливості механізмів візуального сприйняття полягають у тому, що візуальна інформація транслюється і сприймається диференційовано.

В пізнавальному процесі здобуття інформації про оточуюче візуальне середовище, певна частина візуальних інформативних елементів сприймається підсвідомо, тому не слід недооцінювати вплив естетики елементів архітектурного середовища.

Ціннісні орієнтири як елементи інформаційного наповнення візуального архітектурного середовища можуть виступати мотивуючим фактором для специфічної поведінки користувачів.

Слід враховувати, що візуальна інформація, яка співпадає з ціннісними орієнтирами та потребами особистості, сприймається легше і швидше.

Візуальні елементи оточення, які протирічать очікуванням, сприймаються і опрацьовуються найдовше. [2,3,5].

Сприйняття візуальних характеристик архітектурного середовища передбачає сукупне засвоєння інформації про об'ємно-просторову структуру, архітектурно-художню форму, ідейно-художній зміст, функціональне значення, вираження роботи конструктивної системи [1,8].

В процесі візуального сприйняття архітектурного середовища істотну роль відіграють такі умови: час сприйняття (короткочасне, тривале), темп сприйняття (швидкий рух, повільний рух, спокій) та послідовність сприйняття (зміна вражень, сумування вражень). [5,8,9].

Індивідуальність візуального сприйняття обумовлюється наявністю об'єктивних та суб'єктивних складових.

Сукупність візуальних елементів архітектурного середовища створює загальне враження, а кожен фрагмент транслює інформацію про конкретну місцевість та рівень цивілізації, демонструючи індивідуальні переваги та недоліки.

Загальне позитивне враження створює атрактивний ефект як для постійних користувачів даного середовища, так і для тих, хто перебуває тимчасово.

Багатозначна складність емоційних станів та інтелектуальних дій особистості користувача під впливом візуальних характеристик атрактивних елементів архітектурного середовища потребує тактовного використання естетичних засобів.

Атрактивність (привабливість) візуального архітектурного середовища викликає первинну зацікавленість користувача, спонукає до формування вражень та певних стереотипів, пов'язаних з особливостями сприйняття візуальної інформації. Втім, незбалансована кількість атрактивних елементів порушує цілісність та гармонійність візуального оточення. [6,8].

Сприйняття візуального архітектурного середовища включає такі складові як «очікуване сприйняття середовища», залежне від сформованих стереотипів та «несподівані враження», які виникають при взаємодії з оригінальними характеристиками виразності середовища та викликають зацікавлення конкретного користувача.

Атрактивні візуальні елементи, що задовольняють очікуваність сприйняття, переважно транслиують «універсальні цінності», також «традиційні» для даної культури чи місцевості. Потреба у «несподіваних враженнях» може задовольнитися завдяки включенню до системи візуального архітектурного середовища оригінальних та інноваційних елементів. [3,4,9].

Атрактивні елементи візуального архітектурного середовища приваблюють увагу впродовж певного часу, але можуть втрачати свою актуальність у зв'язку з появою нових акцентних елементів.

Тому необхідно враховувати еволюційні зміни візуального архітектурного середовища та передбачати адаптивні характеристики у зв'язку з розвитком сучасних технологій.

Закономірне еволюційне формування візуального архітектурного середовища як гармонійної естетичної системи передбачає формоутворення з максимально можливим ступенем рівноваги візуальних компонентів різноманітних стилістичних мов.

Еволюційність системи візуального архітектурного середовища обумовлює необхідність встановлення цілісних структурних зв'язків між різноманітними елементами-носіями стилів та узгодження різнохарактерних фрагментів.

Велике значення має постійне переосмислення та оновлення спадщини ціннісних орієнтирів, що знайшли естетичне вираження в структурних рівнях візуального архітектурного середовища.

Локальний естетичний колорит певних фрагментів візуального архітектурного середовища забезпечує збереження аутентичних унікальних особливостей конкретної місцевості та дає змогу ідентифікувати середовище перебування.

Динамічна взаємодія кількісних та якісних співвідношень різноманітних стилістичних візуальних елементів забезпечує інформативну насиченість візуального архітектурного середовища, а закономірності підпорядкування регулюють баланс статичних та динамічних зв'язків, а також доцільну концентрацію інформативного змісту.

Важливим питанням гармонізації візуального архітектурного середовища є корекція інтенсивності впливу активних інформаційних елементів, а також нейтралізація дії деструктивних візуальних елементів, зокрема агресивних та гомогенних. Одним з найбільших ефективних прийомів нейтралізації візуальних елементів з негативним впливом використання природних елементів (озеленення поверхонь, флористичні сезонні композиції) та використання декорування зі стилізованими природними мотивами. [2,9,10].

Засоби ландшафтної архітектури мають великий потенціал для створення унікальних фрагментів архітектурного середовища з біопозитивними характеристиками. Використання різноманітних рослинних елементів дозволяє делікатно нейтралізувати параметри деструктивних візуальних ситуацій архітектурного середовища та підкреслювати унікальні особливості гармонійних елементів.

Важливу роль слід також надавати використанню малих архітектурних форм, більшість з яких не несуть утилітарних функцій, переважно виконуючи естетичні та орієнтаційні функції. Отже, вони транслиують чималу кількість візуальної інформації та гуманізують архітектурне середовище. Включення малих архітектурних форм допомагає структурувати візуальне архітектурне середовище за допомогою подібних елементів, які чергуються і створюють ритмічні композиційні зв'язки, а також, акцентних елементів, що урізноманітнюють малоінформативні фрагменти. Малі архітектурні форми, співмасштабні людині, відіграють роль позитивних та яскравих емоційних стимуляторів візуального середовища. [4,6,10].

Рівень візуального комфорту архітектурного середовища залежить від візуальних параметрів архітектурних просторів та об'єктів, узгоджених структурними зв'язками.

Аналіз механізмів візуального сприйняття в цілому, та засвоєння естетичної інформації архітектурного середовища зокрема, дає змогу визначати загальний характер координат візуального архітектурного середовища, який обумовлюють параметри інформативності: атрактивність, еволюційність, аутентичність та динамічність.

Висновок.

Дослідження візуальних складових архітектурного середовища обумовлене вивченням особливостей візуального сприйняття та поведінки користувачів. Інтенсивність інформаційного наповнення візуального архітектурного середовища значною мірою впливає на якість перебування та самопочуття людини.

Врахування психологічних особливостей естетичного сприйняття житлового середовища дозволяє визначити оптимальність прийомів та спектр необхідних засобів підвищення позитивної інформативності візуального оточення.

Подальший напрямок дослідження планується зосередити на аналізі соціально-психологічних аспектів проектування внутрішніх просторів архітектурного середовища, зокрема сценарного моделювання.

Література:

1. Беляева Е. Л. Архитектурно-пространственная среда как объект зрительного восприятия/ Е.Л. Беляева . – М.: Стройиздат, 1977. - 127 с.
2. Березин М. П. Пространство восприятие — поведение. Вопросы архитектуры в работах зарубежных теоретиков // Строительство и архитектура Ленинграда, 1975 г. №7, - Ленинград: Лениздат, С. 39-42.
3. Грегори Р.Л. Глаз и мозг. Психология зрительного восприятия/ Р.Л. Грегори. -М.: Прогресс, 1970 – 270 с.
4. Иовлев В.И. Экопсихология для архитекторов: процесс и форма: учеб. пособие/ В.И. Иовлев. – Екатеринбург: Архитектон,1996.– 304 с.
5. Дж.Гибсон. Экологический поход к зрительному восприятию:пер.с англ./общ.ред. О.Б.Логвиненко. – М: Прогресс,1988. – 464с.
6. Дида О.А. Атрактивність як естетично-змістова властивість архітектури / О.А. Дида // Містобудування та територіальне планування : [науково- технічний збірник] випуск 44 // - К.КНУБА, 2012р. – 586с., С. 169-173
7. Филин В.А. Видеоэкология. Что для глаза хорошо, а что – плохо/ Василий Анатольевич Филин; - М.: ТАСС-реклама, 1997. – 320 с.
8. Титов А.Л. Организация архитектурной среды и поведение человека: диссертация на соискание научн. степени канд. архитектуры: спец.18.00.01/ А.Л. Титов – Москва, 2004. – 121с.
9. Ткачиков И. Н. Архитектурная психология./ И. Н. Ткачиков – Киев: Знание, 1980.24 с.
10. Frick D. The Quality of Urban Life: Social Psychology and Physical Conditions/ Ed. By D. Frick .– Berlin, N.Y. : W/ de Gruyter, 1986.– 261 p.

Аннотация

В статье охарактеризованы особенности формирования визуальной архитектурной среды с учетом параметров информативности. Показано, что важную роль играет структурирование визуальной информации и использование целесообразной концентрации визуального разнообразия в контексте эволюционных преобразований архитектурной среды.

Определено, что визуальное восприятие та усвоение информации обуславливает выбор и согласование параметров элементов и структурных связей системы визуальной архитектурной среды.

Ключевые слова: визуальная архитектурная среда, визуальное восприятие, визуальные параметры, визуальные элементы, параметры информативности, эстетическая информация

Annotation

The article describes peculiarities of formation of the visual and architectural environment, taking into account the parameters of informativeness.

The important role is played by the structuring of visual information and the use of appropriate concentrations of visual diversity in the context of the evolutionary transformation of the architectural environment.

Determined that visual perception is the assimilation of information leads to the selection and matching of the parameters of the elements and structural relations of the visual and architectural environment.

Key words: architectural visual environment, visual perception, visual parameters visual elements the parameters of informativeness, aesthetic information